

Lähiruoan aluetaloudelliset vaikutukset ja käytön edistäminen julkisissa ammattikeittiöissä

KTM Leena Viitaharju

leena.viitaharju@helsinki.fi

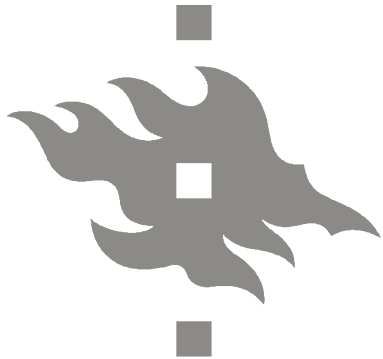
Salon, 23.10.2013

- *Rahoittaja:* Maa- ja metsätalousministeriö / Lähiruokaohjelma
- *Hankeaika:* 1.1. – 31.12.2013
- *Päätoteuttaja:* Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti
- *Projektihenkilöt:* KTM Leena Viitaharju, HTM Susanna Määttä, KTT Hannu Törmä, insinööri (amk) Hanna-Maija Väisänen
- *Yhteistyökumppani:* EkoCentria (empiirisen aineiston keruu ja tulosten jalkauttaminen)
- *Yleisenä tavoitteena* lähiruoan tuotannon ja käytön lisääminen, jalostusasteen nostaminen sekä kysynnän ja tarjonnan parempi kohtaaminen.

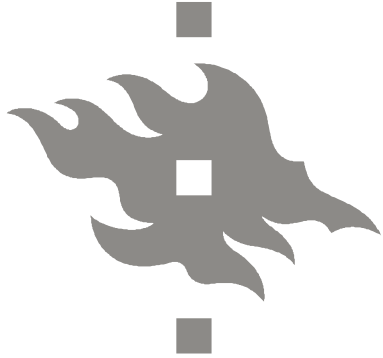

Taustaa

- Lähiruokatrendi voimakas, mm. hallitusohjelmassa lähiruokaohjelman toteuttaminen (*"Lähiruokaa – totta kai!"*)
- Julkisiin ruokahankintoihin kohdistuu kasvavaa kiinnostusta: *Mitä meille syötetään?*
- Suomessa tarjotaan julkisissa keittiöissä n. 440 miljoonaa ruoka-annosta vuosittain: *Mitä meidän lapsemme syövät?*
- Hankintalainsäädäntö ja sen paikallinen soveltaminen koetaan haastavaksi (*syrijimättömyysperiaate*)
 - Loppujen lopuksi riippuu kuntapäätäjien, kuntien virkamiesten sekä ruokapalveluhenkilöstön *asenteista* ja *tahtotilasta* miten paljon lähellä tuotettua ruokaa kunnassa tarjotaan.

Mitä on lähiruoka?

- Lähellä tuotettua ja kulutettua, kotimaista ruokaa.
- Lähiruoka on tuoretta, tuottaja pystytään helposti selvittämään.
- Vuodenaikojen sesongit voidaan helposti hyödyntää.
- Paikallisen ruokaperinteen vaaliminen.
- Huoltovarmuus myös tärkeä säilyttää.
- Työllistävä vaikutus.

Yrityskyselyyn vastanneet toimialoittain

- Saatujen vastausten määrä 789 kpl (19 maakuntaa)
- Vastausprosentti 40 %. (Toimiala online, RS ~30 %)

Toimiala	Kyselyyn vastanneita yrityksiä toimialaa kohden (kpl)
Teurastus, lihan käsittely ja lihatuotteiden valmistus	117
Kalan, äyriäisten ja nilviäisten jalostus ja säilöntä	57
Hedelmien ja kasvien jalostus ja säilöntä	108
Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus	6
Maitotaloustuotteiden valmistus	43
Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus	47
Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus	226
Muiden elintarvikkeiden valmistus	115
Eläinten ruokien valmistus	20
Juomien valmistus	50
Yhteensä	789

Yrityskyselyyn vastanneet maakunnittain

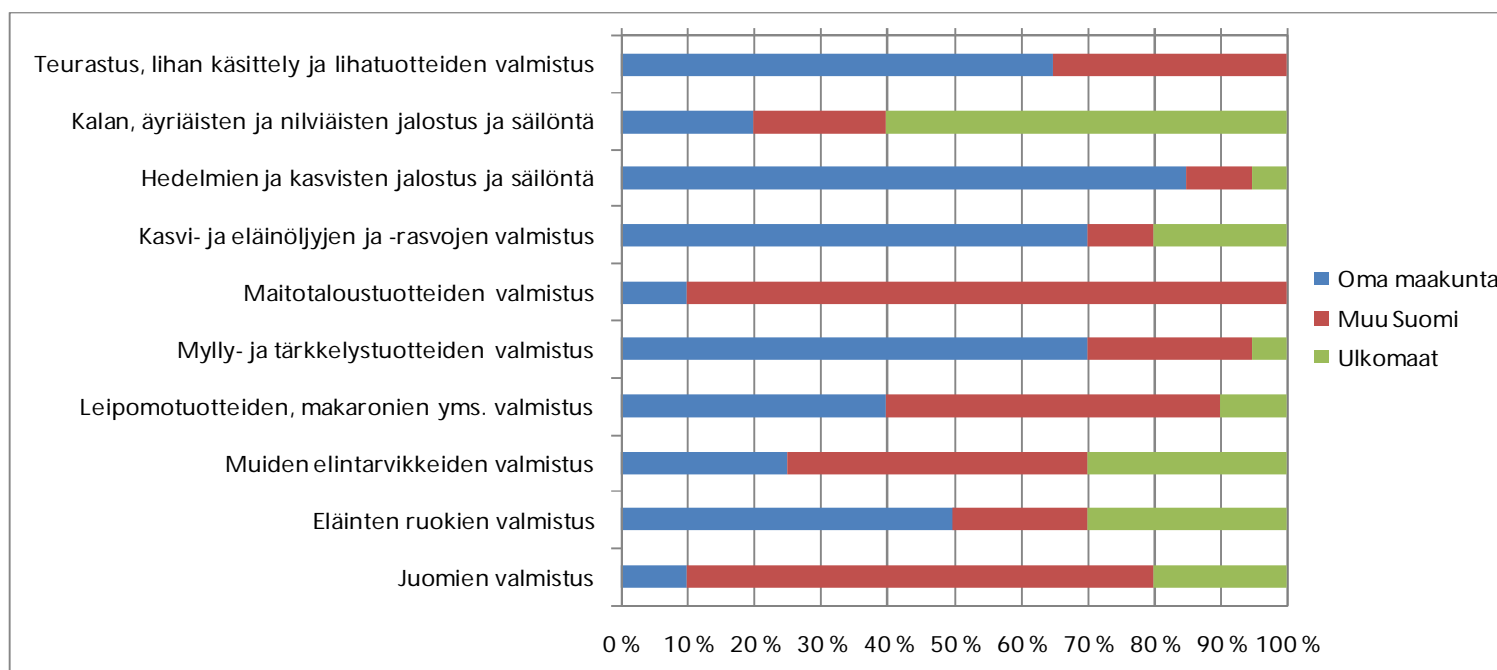
Maakunta	Kyselyyn vastanneita (kpl)	Osuus maakunnan yrityksistä (%)
Etelä-Karjala	24	44
Etelä-Pohjanmaa	38	30
Etelä-Savo	38	53
Kainuu	23	70
Kanta-Häme	35	44
Keski-Pohjanmaa	18	51
Keski-Suomi	51	55
Kymenlaakso	37	55
Lappi	30	33
Pirkanmaa	47	31
Pohjanmaa	42	36
Pohjois-Karjala	47	55
Pohjois-Pohjanmaa	49	38
Pohjois-Savo	54	45
Päijät-Häme	24	34
Satakunta	42	41
Uusimaa	90	31
Varsinais-Suomi	84	37
Åland	17	59
Yhteensä	789	40

Yrityskyselyn tuloksia: Varsinais-Suomi (raaka-aineiden osto)

➤ Keskimäärin **40%** varsinaissuomalaisten yritysten käyttämistä alkutuotannon raaka-aineista ostetaan omasta maakunnasta, noin **35%** muualta Suomesta ja loput **25%** ulkomailta

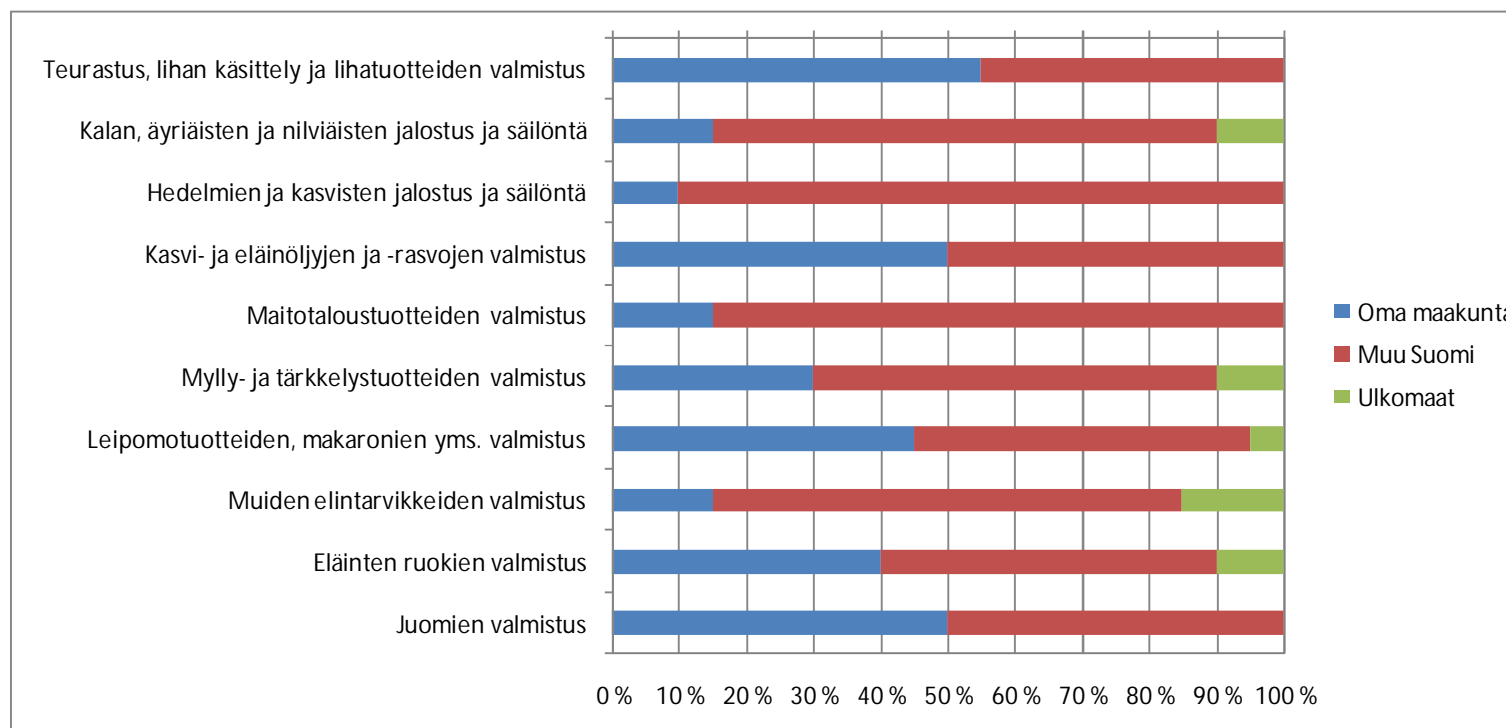
- Suurimmat paikallisten raaka-aineiden käyttöosuudet ovat vihannesten ja kasvien jalostuksessa (85%), ja mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistuksessa (70%)
- Eniten ulkomaisia raaka-aineita käyttävät kalanjalostajat (60%)

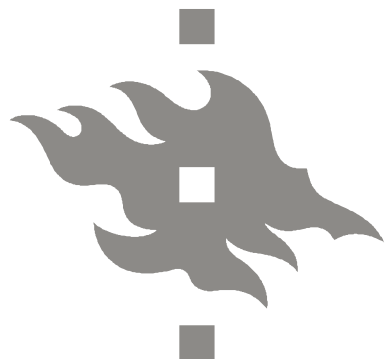

Yrityskyselyn tuloksia: Varsinais-Suomi (myynti)

- Keskimäärin **25%** elintarvikkeista myydään omaan maakuntaan, noin **70%** muualle Suomeen ja loput **5 %** ulkomaille.
 - Elintarvikkeiden myynti omalle alueelle on suurinta lihanjalostuksen (55 %) ja juomien valmistuksen (50 %) sekä rasvojen ja öljyjen valmistuksen toimialoilla (50 %)

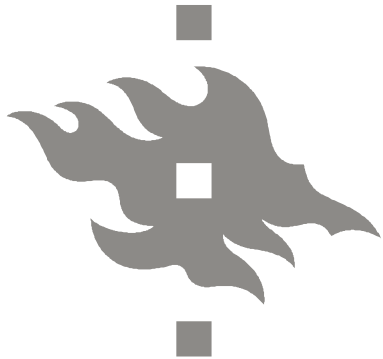

Hankintarengas -kyselyyn vastanneet maakunnittain

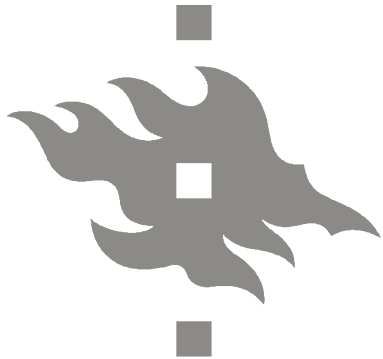
- Kyselyyn vastanneiden hankintarenkaiden elintarvikehankintojen arvo vuodessa vaihteli 250.000 eurosta aina 33.000.000 euroon.

Maakunta	Kyselyyn vastanneita (kpl)
Etelä-Karjala	2
Etelä-Pohjanmaa	3
Etelä-Savo	2
Kainuu	1
Kanta-Häme	2
Keski-Pohjanmaa	3
Keski-Suomi	4
Kymenlaakso	2
Lappi	5
Pirkanmaa	6
Pohjanmaa	4
Pohjois-Karjala	2
Pohjois-Pohjanmaa	3
Pohjois-Savo	7
Päijät-Häme	2
Satakunta	6
Uusimaa	5
Varsinais-Suomi	3
Åland	1
Toimintaa useammassa maakunnassa	2
Yhteensä	65

Hankintarengas –kyselyn alustavia tuloksia

- Keskimäärin hieman alle 20 % julkisektörin elintarvikkeista ostetaan omasta maakunnasta. (Varsinais-Suomi: 20% / 70% / 10%)
- Omasta maakunnasta ostetaan yleensä eniten *tuoretta leipää, marjoja, juureksia ja vihanneksia*. (Varsinais-Suomessa myös kalaa.)
- Suurin osa hankintarenkaista uskoo tulevaisuudessa ostavansa yhä enemmän omasta maakunnasta, mutta on myös niitä, jotka näkevät tuontituotteiden määrän kasvavan. (Varsinais-Suomessa kasvua 5%-yksikköä)
- Luomutuotteiden osuus vaihtelee 1-15 % välillä (~2%), tulevaisuudessa luomun osuuden ostoista uskotaan kasvavan vain maltillisesti. (V-S ~5%)
- Mainittuja ongelmia hankkimisessa:
määrärahojen pienuus, pientoimittajien passiivisuus, logistiikka, saatavuus, kilpailutus/hankintalaki...

Nykytilanteen vaikutusten arviointi

- Maatalouden ja elintarviketeollisuuden nykyisten vaikutusten arvioinnissa aluetalous palautettiin tilanteeseen, jossa tiettyä elintarviketeollisuuden toimialaa ei ole lainkaan olemassa.
- Tällöin koko ruokaketju ja muutkin toimialat eli alueen koko elinkeinorakenne mukautuivat tilanteeseen. Aluetalous etsi uuden tasapainon ilman alaa. Erot muuttujien itseisarvoissa nykyiseen tilanteeseen verrattuna osoittivat alan vaikuttavuuden.
- Työvälineenä oli staattinen CGE RegFin-aluemalli, koska sopeutumisen kestoa ei tunnettu.
 - *Esimerkki:* Jos alueella oli juomien valmistuksen tehdas/tehtaita ja se/ne suljettiin, niin näin menetellen saatiin laskettua alan vaikutus alueen taloudelliseen kasvuun (ABKT) ja työllisyyteen.

Maatalouden ja elintarviketeollisuuden aluetaloudelliset vaikutukset: koko Suomi

- Maatalouden vaikutus koko Suomen BKT:hen on noin 2,8 %-yksikköä eli reilut 5,2 miljardia euroa. Maatalous työllistää noin 4,1 %-yksikköä maamme työllisistä eli noin 100 000 henkilötyövuotta, kun kerroinvaikutuksetkin otetaan huomioon.
- Elintarviketeollisuuden vaikutus maan BKT:hen on noin 7,1 %-yksikköä eli noin 13,2 miljardia euroa. Elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen vaikutus työllisyyteen on maataloutta hieman pienempi, noin 3,8 %-yksikköä eli reilut 95 000 henkilötyövuotta kerroinvaikutukset huomioon otettuna.

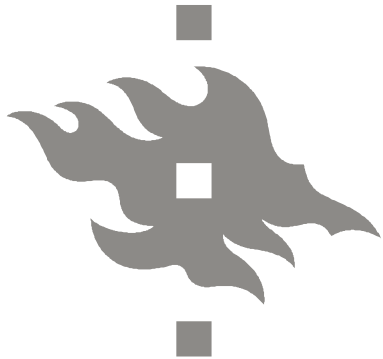
Toimiala	BKT (%-yksikköä)	BKT (milj. euroa)	Työllisyys (%-yksikköä)	Työllisyys (htv)
MAATALOUS	2,82	5 243	4,12	105 016
Lihanjalostus ja teurastus	1,10	2 049	0,72	18 349
Kalanjalostus	0,09	166	0,06	1 417
Hedelmien, marjojen ja vihannesten jalostus	0,21	392	0,14	3 475
Rasvojen ja öljyjen valmistus	0,10	191	0,04	1 132
Maitotuotteiden valmistus	1,35	2 501	0,83	21 148
Myllytuotteiden valmistus	0,24	448	0,09	2 318
Leipomotuotteiden valmistus	0,97	1 800	0,57	14 540
Muu elintarvikkeiden valmistus	1,31	2 439	0,55	14 000
Eläinten ruokien valmistus	0,35	649	0,19	4 801
Juomien valmistus	1,39	2 580	0,58	14 680
ELINTARVIKETEOLLISUUS YHTEENSÄ	7,12	13 217	3,76	95 860

Maatalouden ja elintarviketeollisuuden aluetaloudelliset vaikutukset: Varsinais-Suomi

- Laskelmien perusteella maataloudella on kohtuullisen suuri vaikutus Varsinais-Suomen talouteen sekä alueen työllisyyteen. (BKT:een noin 5,38 %-yksikköä, työllisyyteen 4,53 %-yksikköä)
- Elintarvikkeiden ja juomien valmistuksen vaikutus maakuntaan on puolestaan suurempi taloudellisesti kuin työllisyyden näkökulmasta. (BKT:een noin 9,74 %-yksikköä, työllisyyteen 5,54 %-yksikköä)

Toimiala	BKT (%-yksikköä)	BKT (milj. euroa)	Työllisyys (%-yksikköä)	Työllisyys (htv)
MAATALOUS	5,38	801,8	4,53	8863
Lihanjalostus ja teurastus	0,55	81,1	0,35	685
Kalanjalostus	0,32	48,0	0,24	471
Hedelmien, marjojen ja vihannesten jalostus	0,40	59,0	0,26	514
Rasvojen ja öljyjen valmistus	0,83	123,8	0,44	857
Maitotuotteiden valmistus	0,00	0,3	0,02	33
Myllytuotteiden valmistus	0,41	61,2	0,19	363
Leipomotuotteiden valmistus	0,87	129,9	0,56	1098
Muu elintarvikkeiden valmistus	2,05	305,9	1,06	2070
Eläinten ruokien valmistus	1,54	229,5	0,91	1785
Juomien valmistus	2,76	412,6	1,51	2957
ELINTARVIKETEOLLISUUS YHTEENSÄ	9,74	1451,3	5,54	10832

Kiitos! Tack!

e-mail: leena.viitaharju@helsinki.fi

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

www.helsinki.fi/ruralia